کەژاوەی گریان

لەسەنگەری زستانی سەختی تێکۆشانی کوردایــەتیدا نەهاتــە دەرەوە. تـا سییکانی کەوتنە رزین. بەرەو وڵاتی رۆژئاوا بــەپیر هیــوای چــاك بوونــەوە چوو. پاش چوار ساڵ نامەیەکم بۆ هات نووسرابوو: "لــەتیف"ی هاوڕێتــان مردوو لە "کاوتنگا" ناشتمان. "کەژاوەی گریــان" کــەژاوەی هۆنــراوەی دواجاری ماڵ ئاوایی من بوو.. لە "لەتیف"ی شەهیدا!.

-1-

لەگۆڕستانی "کاوتنگا"*
زستانی ژین..
هەزاران خۆزگەی نێژراوی
ئاواتی دڵ نەترووکاوی
وا لە سنگا!
لەپاش بارین
پەپوولەی کلووی بەفری، بەر
مانگەشەوی رێ رۆشن کەر
کپ نیشتە سەر
لاشەی زەمین
لەسەرمادا
گەڵای بەر تریفەی زیوین
هەڵئەلەرزین.
بۆ هەواڵی، تازەی ئەمشەو
ئەستێرەکان کەوتنە پرسین
لەتاقە رێبواری هاتوو.
بۆ لای مردوو
سەگی حەس حەس کەوتنە، وەڕین!

* * *

پیرەمێردێ، بەبازوو لاو
بەرەو "کاوتنگ"
گوڕی خێرای، دا بەهەنگاو

ڕێچکەی بەفری، ساردی شکان
دەستی نایە، بینی زستان
گۆڕ هەڵکەنە.
پاچی خستە، سەر نەڕەی شان.
* * *
پاسەوانەکەی.. گۆڕستان،
باوێشکیدا.. خەواڵوو بوو
چاوی بەزۆر لەخەو هەستان
زنجیری دەرگای ڕاپسکان
-شەوباش
ئەمجارەیان کێیە مردوو؟!
="غەریبێکە ئەڵێن کوردە".
-هەر ئەوەندە؟
-کورد.. نازانیی؟
-"ئا، ئەو گەلەی، لەرۆژهەڵات
بەقوربانیی سووری ئەکات
زەویی خەبات
رۆژی لەناو شەوا هەڵکرد!
سەری بۆ زۆردار شۆڕ نەکرد
لەکڕیوەدا.. نێرگزیان
چاوی نەورۆز.. هەڵئەهێنێ!
لەمردنا.. ژین ئەبینێ!
ئەیان ناسم..
من هەڵگری، شوێن پێی هەموو
هەواڵێک‌و دەنگ‌وباسم
باسی گەلان
باشە چۆن مرد؟
پیر یان لاو بوو؟
-دەردێکی سەختی گرتبوو
چاری نەبوو..
لەدواییشا لەژێر دەستی
دکتۆرەکانا.. دەرنەچوو
شیک بوو.. لاوبوو،

-ئای نەگبەتی..
-ڕێم کە.. با، زوو
گۆڕەکەی ئەمیش هەڵکەنم
بۆ سکی سبەینێی خێزان
چەند "مارکێکی" تر بسەنم..
-بیرم نەبوو!
-ها.. چی..؟
-ناوی چی بوو؟
-ناوی.. ناوی لەتیف عەلی..
* * *
چووە ژورێ
بۆ شوێن گۆڕێ
سەیرێکی کرد
بەپەلە، قوڵی لـێ هەڵکرد
لەژێرداری چنارێکا..
لەچەپەکێ، کەنارێکا،
پاچی، تا ژوور سەر هەڵبڕیی
تەکانی کاری دایە خۆ..
نەسرەوت.. نەسرەوت،
تا جەرگی زەوی هەڵدڕیی
ئینجا ووتی:
-کوردەکە.. ئەمەش ماڵی تۆ!
* * *
تریفەی مانگ، بۆ یەکەم جار،
دای لەگۆڕێکی تازەتر..
دەمی نایە دەمی ئازار
سەهۆڵی خەم بوو بەئاگر!
* * *
لە "میونخ"دا..
لاوێ ، لەسەر چرپایەکی ئازار،
بەبێ هاوار
دوا هەناسەی ژیان ئەدا..
لەپاش ئەوەی، دەمی مقەست

بەهەردوو دەست
کەوتە برین، بڕینی "سیی"
لەپاش ئەوەی "دابەشیان کرد،
لەشووشەدا"*
بەبێدەنگ.. مرد!
* * *
هۆڵی گەورەی خەستەخانە
ماڵی ئازار.. ماڵی ژانە
هاوڕێی نەخۆشی دەستە ڕاست
وەک دەستە چەپ، گریانی هات
ئەوەندەی وت: ئای داخەکەم
بەخت بۆی نەهات
سستەری خوشکی چەند ساڵە
خوشکی برین ساڕێژ کردن!
بەناسۆری ئەم هەواڵە
گۆنای ئاڵی، زەردیی لێ نیشت
تارماییە.. بەرچاوی گرت..
یەک دوو دڵۆپ، فرمێسکی رشت،
چووە.. سەر جێگای خامۆشی
لەسەر لێوار تۆزێ دانیشت
بەلایەکی .. بەتانییەکە
بۆ ئێجگاری
سەری "شەهید"ی داپۆشیی!.
* * *
دوور لەیاران..
دوور لەبرا، دوو لە خوشکی
دوو لە دایکەکەی کوردستان
دوور لە دراوسێ و ناسیاوی
هەموو گەڕەکی "حاجی حان"
دوور لەسەیوان..
تەرمی، غەریبێ هەڵگیرا
بەرەو کاوتنگ

بەڕێ کرا.

* * *

لەباتی خوشک، باوک، برا

لەباتی من، لەباتی گشت

هاوبیرانی نەتەوەیی

لەباتی چرای "کوردستان"

چاوی "نەبەز" فرمێسکی رشت

شانی نەبەز، لەتەرمەکەی،

شەهید نەوی

لەرێگادا بەرو کاوتنگ

خەیاڵ: ئاوڕی دایەوە

لەگەڵ هەنسکی گریانا

ئەم چیرۆکەی گێڕایەوە:

* * *

سەردەمێک بوو، باخ بێ گوڵ بوو

درەخت، بەبێ لق و چڵ بوو!

خانووی زستان، بێ ئاگر بوو

ژوور بێبنمیچ!

زەوی بێئاو، دایک بێ کوڕ بو!

کچ بەبێ قژ، قژ بێ سەر بوو!

ئەوا بوون بێ زەردەپەڕ بوو

مەمک بێ شیر، رەز بێ بەر بوو

کۆتر بێ باڵ، باڵ بێ پەڕ بوو

ماسیی بێ چەم، چەم بێ ئاو بوو

شارو گوندی کوردستانم

بێ هەتاو بوو!

بێ هەور، هاوین باران بوو

چاو بێ فرمێسک، پڕ گریان بوو!

* * *

لەو تاریکایی چاو نەبینەی

لەزامی ئەو، ناو برینەی

ڕێگای ترسا

چرای باوەڕێ داگیرسا

هەڵهات.. خۆری ناو شەوەزەنگ

گەشتر لەخۆری ئاوێستا.

* * *

لەبریندا پشکووت هەزار، گوڵی بەهار

لەفرمێسکا، دەرکەوت شنەی

زەردەخەنەی

هیوای نازدار.

* * *

لەناو خوێنا، وەکوو بەیان

شەفەق دەرکەوت..

لەگۆڕەوە، دەنگی ژیان

هاتو سەرکەوت.

* **

لەشیوەنی سک سووتاوا..

لەکسپەی جەرگی ئەنجنی

هەڵقرچاوا..

ژێردەستیی ماتو خامۆش بوو،

ئاهەنگی ئازادیی خۆش بوو!

* * *

لەئاگری بۆردوومانا..

لەسووتانا..

لە کاتی دروێنەی لەشی

شەهیدانا:

گەڵای پایزمان سەوزبوون

کانیی وشکـمان ژیانەوە

چاو پڕ لە سۆز

مردووەکانـمان، هەستانەوە

بوو بەنەورۆز.

لەپەلەپیتکەی تفەنگ دا

لەتینویەتی ناو سەنگەرا

لەبۆنی.. barووتی شەڕا

هەوای ئازادیمان مژی

لەناو جەنگ دا

چارەنووسی، مانەوەمان

دا بەژیان

بۆ سەرفرازیی نیشتمان.

* * *

لەناو کفنی شەهیدانا

لەناو زامی کوژراوانا

ئاڵامان دیی

کەوتنە.. شنە

بەسەر لووتکەی شاخەکانا.

* * *

-2-

زستانی ساڵی شەستو سێ

سەخت کەوتە ڕێ.

تاریکە نماوی داگیرکەر

چاونەبینە،

دڵ رەشێکی پڕ لەقینە

دەستی دوژمن.. نەپارێزە

سەری منال، سکی ئافرەت

هەڵی ئەگرێ ،

هەڵی ئەدڕێ ،

سەری نێزە.

کرێوەیە... سەختە زستان

چاو لێک نانێ،

تۆفی ئاسمان.

دار بەستویەتی، بەرد بەستویەتی

ئەم ولاتە

بەستەڵەکی خەم گرتویەتی!

* * *

شەهید وتی:

نەنگییە بۆ من دابنیشم

ئەم تاریکە شەوە ئەبرم

رەگی مردن.. هەڵئەکێشم

کوردایەتی بانگم ئەکا..

رێگە ئەگرم.

* * *

وتی: ئەمجارە بەگوللە

لەبری قەڵەم

بانگ.. هەڵئەدەم

چارەنووسم..

لەناوچەوانی ژیانا

لەهەورازی کۆڵ نەدانا

وا ئەنووسم.

* * *

وتی: گڤت ئەکەم، بەکردار

خەو بەهەڵسان،

رۆشتن هەتاکوو نەوەستان.

دەستی رەنجم، ئەنێمە دەست

کوردی جوتیارو کرێکار.

* * *

خوشکی پێی وت: ساردە دنیا

"وەی" ئەبارێ ، بیئامانە

ئەم زستانە..

بەستویەتی کەژ، هەرد، دۆڵ، چیا

هەر تۆمان هەی

هەر تۆ تەنیا.

-پێش رۆشتن، ئەمە ئەزانم

من بەتەنیا هی ئێوە نیم

پێش ئێوە، هی کوردستانم.

* * *

هاتەدەرێ، لەناو جێگا

کەوتە رێگا

بڕیی هەورازو بێشەی چڕ.

بەسنگ دڕیی

شاخی بەفر

سەنگەر.. ناسیی

چ کوڕێکە

دوژمن، ناسیی

بۆ گیانی ئەو، چ گڕێکە

لەگەڵ برسیی

باوەڕ تێرا

یەکیان ناسیی

رووناکییان، بەتاریکیی

ناو شەوەزەنگا.. هەڵگێڕا

نائومێدییان.. بەداری

وشکەوەبودا.. هەڵواسیی!

***

رۆی نەوەستا

بەفر.. باریی

رێگە.. بەسترا !

هەناسەی سواری "ماوەت"ی

بردە "پێنجوین"

لەشی نەخۆش‌و شەکەتی

گەیاندە دەوری "خانەقین".

* * *

هەر نەوەستا

ئەیویست.. پشتی
مەرگ لەئەرز، با.
هەتا سەرنج، بەرپێی نەدیی.
رەشێنەی چاو، بوو بەسپیی.
هەتاکوو "سیی"
لەناوەوە، رۆژ لەدوای رۆژ
وەک "چۆغەکەی" لەدەرەوە
ئەویش.. رزیی!
* * *
دایکی نەبوو، خوشکی پێی ووت،
ئێمەش هەموو:
هیوا مەبڕە..
با دووریش بێ، رێی وولاّتی
پڕ.. ئاواتی..
چاک بوونەوەی، زانست بگرە
لەوێ دەرمانی ئەم دەردە
رەنگە زەردە
دەس ئەکەوێ
تەنها لەوێ!.
* * *
ئەو "جانتایە"ی "ماوەت"ی، دی
رێی شاخو کێوی سەختی، دی
بست بەبستی
ولاّتی راپەڕیوی دی..
ئەوا لەگەڵ خاوەنەکەی
"سیی" پڕ.. ئاخا
خۆیان کرد.. بەشاری خۆشی
ناو "مۆنیخا"!
* * *
لەپاش چوار ساڵ
لەپاش، گێگلی ئازاری
جێی بێداریی

شەوانی تاڵ.
"سی" هەوای ژینی وەرنەگرت
کۆشش کرا، نەژیانەوە
پڵیتەی چرای بێ نەوت
کەوتە پرتەی کوژانەوە.
* * *
ڕۆژێ هەواڵ، بەبێتەرم
لە "کاوتنگە"وە.. پەشۆکاو
ڕەنگ بزرکاو..
بەرەو شاری.. سلێمانی،
تەرمی بێلاشەو فرمێسکی
بۆ من هانیی.

ئەیلولی/ 1968

*ناوی نەخۆشخانەو لەهەمان کاتدا گۆڕستانێکە لەئەڵەمانیای ڕۆژئاواداو لەشاری "میونیخ".
* -دابەشیان کرد لەشووشەدا: نیوە دێڕێکی شاعیری گەورەی عیراق "بدر شاکر السیاب"ە. لەکاتی خۆیدا بیرم چووە ئاماژەی بۆ بکەم. بەڵام لەکتێبی "ڕووبەڕوو لەسێبەری چیا"دا لەبڵاوکراوەکانی یەکێتی نووسەرانی کورد/ ئامادەکردنی بێستون/ زنجیرە "29" ساڵی 1985 لەلاپەڕە (169)دا دەربارەی شوێن پەنجەی دیاری ئەم وێنانە دوابووم.
ش.ب 1991